

lényegesen enyhébbek mint a múltban. *Túlszigorúnak tartjuk*, a végrehajtási eljárások kapcsán, az adósok által tett panaszok ügybeni gyakorlatot is. Aki a végrehajtató részére (még!) biztosított legszigorúbb eszközöket is igénybe veszi a követelés behajtására, még nem követ el „bünt”. Az 5.610/1932. M. E. rendelet és „társai” ügyis megfelelő adósvédelmet gyakorolnak, semmi szükségét nem látjuk tehát annak, hogy a fegyelmi gyakorlat is nehezítse — az ügyvéd számára — a behajtást. *He-lyénvaló a legnagyobb szigor ott, ahol a végrehajtató eljárása csak a költségeket kívánja szaporítani*, bár az adósvédelmi rendeletek ennek lehetőségét meglehetősen korlátozzák . . .

Örömmel üdvözljük a 6.800/1934. I. M. és 6.900/1934. I. M. számú rendeleteket, melyek a tisztességtelen versenyről szóló törvényes rendelkezések alapján folyamatba tehető polgári nem peres eljárásról, illetőleg az 1923: V. t.-c. alapján megalakítandó választott bíróságok szervezetéről és eljárásáról intézkednek. Mindkét rendelet, épen a nagyközönség érdekeire való tekintettel, nem hagyta figyelmen kívül az ügyvédi érdekeket sem, midőn a kereskedelmi és iparkamaránál létesítendő választott bíróságok előtti eljárásban kötelezőnek mondja ki az ügyvédi képviselőt, azzal, hogy „*ettől a rendelkezéstől a választott bíróság el nem térhet.*” Ugyancsak helyes azon intézkedés is, hogy az ideiglenes intézkedés tárgyában hozott meghagyás teljesítésének ellenőrzésére kirendelhető felügyelő „*ügyvéd legyen*” s csak egészen kivételes esetben rendelhető, ki nem ügyvéd is. Végre két rendelet, mely reánk is tekintettel volt, csak így tovább s nagyszámú indokolt panaszaink csökkenni fognak, reméljük gyors tempóban . . .

Steinhaus Ernő.

JOGIRODALOM.

Dr. Szladits Károly egyetemi professzor: *A magyar magánjog vázlata, I. rész* (Grill Károly könyvkiadó vállalata). A könyveknek is megvan a maguk élettörténete. Magyar jogi könyvek élete ugyan átlagban kevés eseményt ölel fel. A fiatal Szladits könyve — ahogy a közforgalomban rövidesen kialakult neve mondja — „a kis Szladits” e tekintetben is kivételes sorsra jutott. A könyv első megjelenésekor azt a célkitűzést tartotta szem előtt, hogy a közigazgatási tanfolyam jegyzőjelöltjei innen merítsék magánjogi ismereteiket. Ehhez a célkitűzéshez simult a könyv tartalma is — sem elméleti kifejtés, sem polemikus álláspont nem kapott benne teret, hanem az élő jog világos, vázlatos, de lehetőleg mindenre kiterjedő feltárása tette ki a könyv tartalmát.

Azóta a fiatal Szladits ismételen megfiatalodott; de a kis Szladits oldalszámra is, tekintélyre is megsúlyosodott. A könyv karaktere is — célkitűzésében legalább — megváltozott, de a laikusoknak szánt világosság, tiszta nyelvezet, Szladits írásai-

nak ez a biztos értéke megmaradt. Szladits nagy munkájának a magyar magánjog Institúciói-vá való megsoványítása rövidre szabott összefoglalót akart nyújtani, úgy a tanuló ifjúságnak, mint az általános érdeklődést kereső nagyközönségnek. A nagyközönség tájékoztatására — amely szempontot jogi íróink sajnálatosan nem igen tartják szem előtt és ezzel irodalmunk nyelvén a céhszellem elzárttsága lesz urrá — nemcsak a szabatos, világosan érthető stílus, amit már kiemeltünk, teszi alkalmassá, hanem hogy a jog és jogtudomány mai állásáról ad számot — ez a könyv modern és korszerű, mert a ma problémái, tudományos állásfoglalásai verődnek benne vissza.

A könyv már elvi állásfoglalásában is a modern jogtudomány alapján áll. Ha rendszeri következetessége nem is megy el a tübingai iskola Interessen Jurisprudenz szemléletében addig a határig, mint az iskola jellegzetes képviselői, mégis nyílt hitvallást tesz Szladits mellett, hogy a „jog célja, nem az akaraturalom, hanem az érdekvédelem” (93. oldal). Ugyancsak a könyv modernitására vall, hogy ebben a komprimált formájában is igyekszik a jogtudomány által az utolsó évtizedek folyamán kitermelt fogalmakkal megismertetni olvasóit. Így a Jogászegylet néhány év előtti vitájával nálunk is ismertté vált rendelkezési fogalmon felül (117. old.) említést tesz a feltételt nem tüdő ügyletek (Bedingungseindliche Rechtsgeschäfte) kategóriájáról. (157. old.). Említést tesz Szladits könyve a folyamatos successiv tényállásról, reámutatva arra, hogy „a legtöbb esetben a tényálláselemek időbelileg különválnak és a tényállás fokozatosan válik teljessé”. (108. l.) Ennek az elméletiként hangzó tételnek néhány részletvonatkozásban megnyilvánuló gyakorlati visszahatásáról e sorok írója adott számot a Polgári Jog 1930. évfolyamában „Mikor születik meg a jog” címen közölt megjegyzéseiben. Ugyancsak a modern jogtudomány rendszerező szempontjai közül, ha pár szóval is megemlékezik a jog motíváló erejéről, de nézetünk szerint Szladitsnak az a felfogása, hogy a „magánjog kényszere rendszerint nem motíváló (reábiró), hanem jóvátevő kényszer” és hogy „csak ritkán fordul elő, hogy a magánjog büntetéssel (birságolással, szabadságvesztéssel) indít valakit valaminek tevésére, vagy abbahagyására” (101. l.) — nem helytálló. Eltérő felfogásunk oka nyilván abban rejlik, hogy Szladits a magánjog motíváló erejét a tágabb értelemben vett büntetés eseteire szorítja, holott a magánjog motíváló ereje az életben azáltal hat, hogy a jogszabály nyomán beállható következtetések várása, vagy e következtetések nem kívánatossága okából annak elhárítása az emberek cselekedeteit nagyban befolyásolja és a cselekvés irányát megszabja. A mi felfogásunk szerint a jog motíváló hatása sokkal szélesebb körben nyilvánul meg; hogy csak egész primitív, tudatosan oly tételről vett példát említsünk, amellyel kapcsolatban a jogsza-

bály motiváló erejét nem szokás keresni, az ingatlan ügyletek érvényességét az írásbeliségtől függővé tevő szabály, nagy átlagban reá szorítja a szóbeli megegyezés érvénytelenségének tudata révén az írásba foglalásra, vagyis arra a magatartásra, amelyet a jogrend elképzelése, különböző itt nem részletezendő okokból, az emberekből kiváltani kívánt.

Az ismertetés keretében nincs módunkban a könyv teljes terjedelmén áthaladni és a fentiekben kiemelt szempontokon felül a könyv sorrendjének fonalán teszünk még meg néhány észrevételt. Kellemesen hat az a tétel, hogy az „állam ugyanazoknak a szabályoknak veti magát alá, amelyek a magánosok egymásközi viszonyára irányadók.” Ma, amikor törvényi szabályok (valorizációs törvény) sőt a bírói gyakorlat is (kincstár elleni követelések engedményezése) az államnak, mint magánjogi jogalanynak különleges jogállást biztosítanak, úgy hogy a kincstári magánjog műszava teljes joggal képződhetett ki, jogpolitikai szempontból is üdvös a régi tétel hangoztatása. Kiugrik Szladits szokásos reális életlátásából az, amit a jogképességről való lemondásról ír, mondván, hogy a „jogképességről lemondani nem lehet, minthogy az nem konkrét alanyi jog, hanem csak jogi lehetőség, személyállapot” (59. o.). Ez a dogmatikus izű kijelentés fogalmilag zárná ki a jogképességről való lemondás lehetőségét, holott maga Szladits is utal arra, hogy kivételesen helyt foglalhat a jogképesség önkéntes korlátozása (szerzetesi fogalom). Ha Szladits tétele helyes volna, úgy az útját állaná annak a szabálynak is, amelyre Szladits utalt és amely fogalmi elemzésében a jogképességről történő részleges lemondással egyértelmű. Kiemelendőnek tartom „a kötelmi összviszonynak a belőle eredő egyes követelésekkel való szembesítését, aminek gyakorlati fontosságára is reámutat, hogy „az összviszony sok tekintetben más szabályoknak van alávetve, mint a belőle eredő egyedi viszonyok” (107. l.). A bírói gyakorlatban lépten-nyomon kiütözik ennek a különbségnek ösztönös megérzése — a gyökérjognak és a gyümölcsjognak tudatos ellentétbehelyezése, a kettő elhatárolása a jogtudománynak régi tartozása. A pedagógust dicséri az, a Szladits más írásait is jellemző tulajdonsága, hogy tételeit kitünően szemléltető példákkal világítja meg. Így pl. a feltétel és a feltételezés (feltevés) különbségével kapcsolatban reátámaszkodva a bírói gyakorlat azon tételére, hogy a mindkét fél által ismert feltevésnek ugyanaz az ereje, mintha azt feltételül tüzték volna ki (amely kérdés körül Schuster Rudolfnak vannak megbecsülendő érdemei) példaként adja elő, hogy „ablak vagy tribün bérlete bizonyos alkalomra hatálytalan, ha az ünnep elmarad”. (158. l.). Jogi műnyelvünk elmosódó pongyolaságával szemben Szladits élesen emeli ki a jogügylet érvénytelenségének annak hatálytalanságától való megkülönböztetését (165. l.). A hatálytalanságnak egyik eseteként megem-

liti, hogy a hatálytalanság bekövetkezik a megfelelő rendelkező hatalom hiánya miatt. A bírói stílus curialis az oly végrendeletet, amelyben az örökhatyó őt meg nem illető vagyonról rendelkezik, „érvénytelen“-ként szokta minősíteni, holott ez a végrendelet nem érvénytelen, hanem, mint Szladits tanítja, a megfelelő rendelkező hatalom híján hatálytalan. A kisajátítás jogforrásai közül bár az iparfejlesztésről szóló korábbi törvényeket megemlíti, hiányzik az 1931. évi XXI. t.-cikk, amelynek 31. §-a a kisajátítási jogot kiterjeszti.

Helyes Szladitsnak az a figyelmeztetése, hogy a jóhiszemű szerzés szabályai bizonyos fokig a tulajdonjog, illetve zálogjog szerzésénél eltérőek és hogy „aki jelzálogjogot akar szerezni, attól nem követeli meg bíróságunk azt, hogy nézzon utána magának az ingatlannak, nincs-e más a birtokban, mint aki ellen az ő jelzálogjoga irányul; a jelzálogszerzésre elegendő alap pusztán maga a telekkönyv“. (272. o.) A jóhiszeműség elbírálásának ez az eltérése, hogy míg a tulajdonszerzésnél a telekkönyvön kívüli utánjárás kötelezettség a szerző felre hárul, addig a jelzálogszerző ezen utánjárás kötelezettség alól mentesül, a bírói gyakorlat örvendetesen életszerű felfogását igazolja. Aki ingatlant kíván szerezni, attól a köteles gondosság megkívánja, hogy ne csak a telekkönyvet, hanem az ingatlant természetben is tekintse meg; láttatlanban nem szokás ingatlant vásárolni, míg ellenben jelzálogi hitelynyújtás esetében az ingatlan megtekintése, ha megtörténik is, de nem átlagosan szokásos. Idegenszerűen hat Szladitsnak a jelzálogos követelés megkettőzéséről szóló tétele, amely akkor áll elő, ha a jelzálogos hitelező előbb követelését a jelzálogjog átírásának telekkönyvi eszközlése nélkül engedményezi, majd ennek megtörténte után bár jogellenesen, a követelést telekkönyvileg harmadik személyre ruházza át. (338. o.) Ennek az álláspontnak dogmatikai ökjéjtése a dologi adósság párhuzama gyanánt a pusztán a dolog lekötöttségében megnyilvánuló az adós személyes felelőssége nélküli „dologi követelés“ fogalmának elismerését és további következeiseiben ennek a fogalomnak tartalmi kiépítését tenné szükségessé. Ennek a fogalomnak útját egyengeti az adós személyes felelőssége nélküli ú. n. lombardhitel vagy az ingózáloggal biztosított elévült követelés esete, de ugyanehhez a fogalomhoz juttat el az általunk tárgyalt kérdés is (Érdekeszme töredékek, 39. o.), hogy könyvkivonat alapján kérhető-e az adós javára bejegyzett jelzálogjogra előjegyzés. Szladits tételének következetes végiggondolása újszerű fogalmi elemzésekhez juttathat.

A magyar jogi könyvek szokásos kritikája annyira baráti hangú, hogy szinte a kritika szó alig is illik rájuk. Azért a könyvismertetését mégis csak azzal az egyszerű és becsületes megjegyzéssel zárhatjuk le, hogy ez a könyv a magyar jogirodalomnak örvendetes nyeresége.

B. S.